

UNIWERSYTET SZCZECIŃSKI
INSTYTUT HISTORYCZNY

Dr Krystian Szudarek

**Materiały źródłowe do zajęć warsztatowych
„Ewolucja sojuszu brytyjsko-japońskiego 1902–1922”**

Dokument nr 1

*Umowa między Zjednoczonym Królestwem a Japonią
dotycząca Chin i Korei, podpisana w Londynie*

30 stycznia 1902 r. 3

Dokument nr 2

*Umowa między Zjednoczonym Królestwem a Japonią,
podpisana w Londynie 12 sierpnia 1905 r. 8*

Dokument nr 3

*Umowa pomiędzy Zjednoczonym Królestwem a Japonią,
podpisana w Londynie 13 lipca 1911 r. 14*

Dokument nr 1

Umowa między Wielką Brytanią a Japonią, podpisana w Londynie 30 stycznia 1902 r.

PREAMBUŁA.

Rządy Wielkiej Brytanii i Japonii, kierując się wyłącznie pragnieniem utrzymania status quo i ogólnego pokoju na Dalekim Wschodzie, będąc ponadto szczególnie zainteresowane utrzymaniem niepodległości i integralności terytorialnej Cesarstwa Chin i Cesarstwa Korei oraz zapewnieniem równych szans w tych krajach dla handlu i przemysłu wszystkich narodów, niniejszym zgadzają się na następujące postanowienia:—

ARTYKUŁ I.

Wysokie Umawiające się Strony wzajemnie uznając niepodległość Chin i Korei, deklarują, że są całkowicie wolne od jakichkolwiek agresywnych tendencji w którymkolwiek z krajów. Mając jednak na uwadze ich szczególne interesy, z których te Wielkiej Brytanii odnoszą się głównie do Chin, podczas gdy Japonia, oprócz interesów, które posiada w Chinach, jest w szczególnym stopniu zainteresowana politycznie, jak również handlowo i przemysłowo, Koreą, Wysokie Umawiające się Strony uznają, że dopuszczalne będzie dla każdej z nich podjęcie takich środków, które mogą być niezbędne w celu ochrony tych interesów, jeśli zostaną zagrożone przez agresywne działania jakiegokolwiek innego Mocarstwa lub przez zamieszki powstające w Chinach lub Korei i wymagające interwencji którejkolwiek z Wysokich Umawiających się Stron w celu ochrony życia i mienia jej poddanych.

ARTYKUŁ II.

Jeśli Wielka Brytania lub Japonia, w obronie swoich interesów opisanych powyżej, wdałyby się w wojnę z innym Mocarstwem, druga Wysoka Umawiająca się Strona zachowa ścisłą neutralność i podejmie wysiłki, aby zapobiec przyłączeniu się innych Mocarstw do działań wojennych przeciwko jej sojusznikowi.

ARTYKUŁ III.

Jeśli w powyższym przypadku jakiegokolwiek inne Mocarstwo lub Mocarstwa przyłączą się do działań wojennych przeciwko temu sojusznikowi, druga Wysoka Umawiająca się Strona przyjdzie mu z pomocą i poprowadzi wojnę wspólnie, a także zawrze pokój za obopólną zgodą.

ARTYKUŁ IV.

Wysokie Umawiające się Strony zgadzają się, że żadna z nich nie będzie, bez konsultacji z drugą, zawierać odrębnych porozumień z innym Mocarstwem ze szkodą dla interesów opisanych powyżej.

ARTYKUŁ V.

Ilekroć, zdaniem Wielkiej Brytanii lub Japonii wyżej wymienione interesy będą zagrożone, oba rządy będą się ze sobą w pełni i szczerze komunikować.

ARTYKUŁ VI.

Niniejsza Umowa wejdzie w życie natychmiast po dacie jej podpisania i pozostanie w mocy przez pięć lat od tej daty.

W przypadku gdy żadna z Wysokich Umawiających się Stron nie powiadomi na dwanaście miesięcy przed upływem wspomnianych pięciu lat o zamiarze jej rozwiązania, pozostanie ona wiążąca do upływu jednego roku od dnia, w którym którakolwiek z Wysokich Umawiających się Stron ją wypowie. Jednakże jeśli w momencie nadejścia daty ustalonej na jej wygaśnięcie którykolwiek z sojuszników będzie faktycznie zaangażowany w wojnę, sojusz będzie, ipso facto, trwał do czasu zawarcia pokoju.

Na dowód czego niżej podpisani, należycie upoważnieni przez swoje Rządy, podpisali niniejszą Umowę i opatrzyli ją swoimi pieczęciami.

Sporządzono w dwóch egzemplarzach w Londynie, dnia 30 stycznia 1902 r.

(L.S.) (Podpisano) LANSDOWNE,
Główny Sekretarz Stanu Jego Brytyjskiej Mości
do Spraw Zagranicznych.

(L.S.) (Podpisano) HAYASHI,
Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny Jego
Wysokości Cesarza Japonii
na Dworze Św. Jakuba.

Cd. 914, Treaty Series No. 3 (1902), Agreement between the United Kingdom and Japan relative to China and Corea. Signed at London, January 30, 1902, London: HMSO, 1902.

Dokument nr 2

Umowa między Zjednoczonym Królestwem a Japonią, podpisana w Londynie 12 sierpnia 1905 r.

PREAMBUŁA.

Rządy Wielkiej Brytanii i Japonii, pragnąc zastąpić Umowę zawartą między nimi 30 stycznia 1902 r. nowymi postanowieniami, uzgodniły następujące Artykuły, których celem jest:

- (a.) Utrwalenie i utrzymanie ogólnego pokoju w regionach Azji Wschodniej i Indii;
- (b.) Zachowanie wspólnych interesów wszystkich Mocarstw w Chinach poprzez zapewnienie niepodległości i integralności Cesarstwa Chińskiego oraz zasady równych szans dla handlu i przemysłu wszystkich narodów w Chinach;
- (c.) Utrzymanie praw terytorialnych Wysokich Umawiających się Stron w regionach Azji Wschodniej i Indii oraz obrona ich szczególnych interesów w tych regionach:—

ARTYKUŁ I.

Uzgodniono, że ilekroć, zdaniem Wielkiej Brytanii lub Japonii, którekolwiek z praw i interesów wymienionych we wstępie niniejszej Umowy będą zagrożone, oba rządy będą się ze sobą w pełni i szczerze komunikować oraz wspólnie rozważą środki, jakie należy podjąć w celu ochrony tych zagrożonych praw lub interesów.

ARTYKUŁ II.

Jeżeli z powodu niesprowokowanego ataku lub agresywnego działania, gdziekolwiek by się pojawiło, ze strony jakiegokolwiek innego Mocarstwa lub Mocarstw, któraś z Umawiających się Stron zostanie uwikłana w wojnę w obronie swoich praw terytorialnych lub szczególnych interesów wymienionych we wstępie do niniejszej Umowy, druga Umawiająca się Strona natychmiast przyjdzie z pomocą swemu sojusznikowi i poprowadzi wojnę wspólnie, a także zawrze pokój za obopólną zgodą.

ARTYKUŁ III.

Japonia posiada najważniejsze interesy polityczne, militarne i gospodarcze w Korei, Wielka Brytania uznaje prawo Japonii do podejmowania takich środków kierownictwa, kontroli i ochrony w Korei, jakie uzna za właściwe i konieczne do ochrony i promowania tych interesów, pod warunkiem, że takie środki nie są sprzeczne z zasadą równych szans dla handlu i przemysłu wszystkich narodów.

ARTYKUŁ IV.

Wielka Brytania ma szczególny interes we wszystkim, co dotyczy bezpieczeństwa granicy indyjskiej, Japonia uznaje jej prawo do podjęcia takich środków w pobliżu tej granicy, jakie uzna za konieczne dla ochrony swoich posiadłości indyjskich.

ARTYKUŁ V.

Wysokie Umawiające się Strony zgadzają się, że żadna z nich nie będzie bez konsultacji z drugą zawierać odrębnych porozumień z innym Mocarstwem ze szkodą dla celów opisanych we wstępie do niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ VI.

Jeśli chodzi o obecną wojnę między Japonią a Rosją, Wielka Brytania będzie nadal zachowywać ścisłą neutralność, chyba że inne mocarstwo lub mocarstwa przyłączą się do działań wojennych przeciwko Japonii, w takim przypadku Wielka Brytania przyjdzie Japonii z pomocą i poprowadzi wojnę wspólnie, a także zawrze pokój w porozumieniu z Japonią.

ARTYKUŁ VII.

Warunki, na jakich pomoc zbrojna będzie udzielana przez jedno z Mocarstw drugiemu w okolicznościach wymienionych w niniejszym Porozumieniu, oraz środki, za pomocą których taka pomoc ma być udostępniana, zostaną ustalone przez władze morskie i wojskowe Umawiających się Stron, które będą od czasu do czasu konsultować się ze sobą w pełni i swobodnie we wszystkich kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

ARTYKUŁ VIII.

Niniejsza Umowa, z zastrzeżeniem postanowień Artykułu VI, wejdzie w życie natychmiast po dacie jej podpisania i pozostanie w mocy przez dziesięć lat od tej daty.

W przypadku gdy żadna z Wysokich Umawiających się Stron nie powiadomiła na dwanaście miesięcy przed upływem wspomnianych dziesięciu lat o zamiarze jej rozwiązania, pozostanie ona wiążąca do upływu jednego roku od dnia, w którym którakolwiek z Wysokich Umawiających się Stron ją wypowie. Jednakże jeśli w momencie nadejścia daty ustalonej na jej wygaśnięcie którykolwiek z sojuszników będzie faktycznie zaangażowany w wojnę, sojusz będzie, ipso facto, trwał do czasu zawarcia pokoju.

Na dowód czego niżej podpisani, należycie upoważnieni przez swoje Rządy, podpisali niniejszą Umowę i opatrzyli ją swoimi pieczęciami.

Sporządzono w dwóch egzemplarzach w Londynie, dnia 12 sierpnia 1905 r.

(L.S.) LANSDOWNE,
Główny Sekretarz Stanu Jego Brytyjskiej Mości
do Spraw Zagranicznych.

(L.S.) TADASU HAYASHI,
Poseł Nadzwyczajny i Minister Pełnomocny Jego
Wysokości Cesarza Japonii
na Dworze Św. Jakuba.

Cd. 2735, Treaty Series No. 25, (1905), Agreement between the United Kingdom and Japan. Signed at London, August 12, 1905, London: HMSO, 1905.

Dokument nr 3

Umowa pomiędzy Zjednoczonym Królestwem a Japonią, podpisana w Londynie 13 lipca 1911 r.

PREAMBUŁA.

Rząd Wielkiej Brytanii i Rząd Japonii, mając na uwadze ważne zmiany, jakie zaszły w sytuacji od czasu zawarcia Porozumienia Anglo-Japońskiego z 12 sierpnia 1905 r. i wierząc, że rewizja tego Porozumienia odpowiadająca takim zmianom przyczyni się do ogólnej stabilizacji i spokoju, uzgodniły następujące postanowienia w celu zastąpienia wyżej wymienionego Porozumienia, które mają ten sam cel, co wspomniane Porozumienie, a mianowicie:

- (a.) Konsolidacja i utrzymanie ogólnego pokoju w regionach Azji Wschodniej i Indii;
- (b.) Ochrona wspólnych interesów wszystkich Mocarstw w Chinach poprzez zapewnienie niepodległości i integralności Cesarstwa Chińskiego oraz zasady równych szans dla handlu i przemysłu wszystkich narodów w Chinach;
- (c.) Utrzymanie praw terytorialnych Wysokich Umawiających się Stron w regionach Azji Wschodniej i Indii oraz obrona ich szczególnych interesów w wyżej wymienionych regionach:—

ARTYKUŁ I.

Uzgodniono, że ilekroć, zdaniem Wielkiej Brytanii lub Japonii, którekolwiek z praw i interesów wymienionych we wstępie niniejszej Umowy będą zagrożone, oba Rządy będą się ze sobą w pełni i szczerze komunikować i wspólnie rozważą środki, które należy podjąć w celu ochrony tych zagrożonych praw lub interesów.

ARTYKUŁ II.

Jeżeli z powodu niesprowokowanego ataku lub agresywnego działania, gdziekolwiek by się pojawiło, ze strony jakiegokolwiek Mocarstwa lub Mocarstw, któraś z Wysokich Umawiających się Stron zostanie uwikłana w wojnę w obronie swoich praw terytorialnych lub szczególnych interesów wymienionych we wstępie do niniejszej Umowy, druga Wysoka Umawiająca się Strona natychmiast przyjdzie z pomocą swemu sojusznikowi i poprowadzi wojnę wspólnie, a także zawrze pokój za obopólną zgodą.

ARTYKUŁ III.

Wysokie Umawiające się Strony zgadzają się, że żadna z nich nie będzie, bez konsultacji z drugą, zawierać odrębnych porozumień z innym Mocarstwem ze szkodą dla celów opisanych we wstępie do niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ IV.

Jeżeli któraś z Wysokich Umawiających się Stron zawrze traktat o ogólnym arbitrażu z trzecim Mocarstwem, uzgodniono, że nic w niniejszej Umowie nie pociągnie za sobą dla takiej Umawiającej się Strony obowiązku wypowiedzenia wojny Mocarstwu, z którym taki traktat arbitrażowy jest w mocy.

ARTYKUŁ V.

Warunki, na jakich pomoc zbrojna będzie udzielana przez jedno z Mocarstw drugiemu w okolicznościach wymienionych w niniejszym Porozumieniu, oraz środki, za pomocą których taka pomoc ma być udostępniana, zostaną ustalone przez władze morskie i wojskowe Wysokich Umawiających się Stron, które będą od czasu do czasu konsultować się ze sobą w pełni i swobodnie we wszystkich kwestiach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

ARTYKUŁ VI.

Niniejsza Umowa wejdzie w życie natychmiast po dacie jej podpisania i pozostanie w mocy przez dziesięć lat od tej daty.

Jeśli żadna z Wysokich Umawiających się Stron nie powiadomi na dwanaście miesięcy przed upływem wspomnianych dziesięciu lat o zamiarze jej rozwiązania, pozostanie ona wiążąca do upływu jednego roku od dnia, w którym którakolwiek z Wysokich Umawiających się Stron ją wypowie. Jeśli jednak w momencie nadejścia daty ustalonej na jej wygaśnięcie którykolwiek z sojuszników będzie faktycznie zaangażowany w wojnę, sojusz będzie, ipso facto, trwał do czasu zawarcia pokoju.

Na dowód czego niżej podpisani, należycie upoważnieni przez swoje Rządy, podpisali niniejszą Umowę i opatrzyli ją swoimi pieczęciami.

Sporządzono w dwóch egzemplarzach w Londynie, dnia 13 lipca 1911 r.

E. GREY,
Główny Sekretarz Stanu Jego Brytyjskiej Mości
do Spraw Zagranicznych.

TAKAAKI KATŌ,
Ambasador Nadzwyczajny i Pełnomocny Jego
Wysokości Cesarza Japonii
na Dworze Św. Jakuba

Cd. 5735, Treaty Series No. 18 (1911), *Agreement between the United Kingdom and Japan. Signed at London, July 13, 1911*, London: HMSO, 1911.
